Pamiętamy o polskich bohaterach II wojny światowej i ofiarach systemu komunistycznego

W przeddzień Uroczystości Wszystkich Świętych przedstawiciel gdańskiego Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN w Gdańsku Anna Kołakowska zapaliła znicze pamięci na mogiłach żołnierzy kampanii wrześniowej 1939 r., partyzantów Tajnej Organizacji Wojskowej „Gryf Pomorski", Związku Walki Zbrojnej Armii Krajowej oraz ofiar zbrodni niemieckich, znajdujących się na cmentarzach oraz w lasach Kociewia i Kaszub.

Brusy

Brusy, pow. chojnicki, cmentarz wojenny, ofiary cywilne, partyzanci ZWZ AK oraz TOW „Gryf Pomorski" ekshumowani z okolicznych lasów. Leżą tu m.in. partyzanci polegli w czasie obławy na bunkier „Gryfa Pomorskiego", tzw. „Zielony Pałac" (ok. 4 km. za wsią Męcikał) Józef Dorawa, ur. 2-09-1917 w Borowmy Młynie; Edmund Kroplewski, ur. 24-10-1921 w Męcikale; Franciszek Lesman, ur. w 1922 r. rolnik z Nowego Dworu s. Pawła; Józef Mrozik, ur. 26-06-1907, podoficer straży granicznej w Lipnicy; Stanisław Przytarski, ur. 28-05-1917; Leon Szutenberg, ur. w 1917, z Kościerzyny; Wojciech Wirkus ps. „Jan" ur. 17-12-1917 r. ze Skoszewa.

Chmielno

- Chmielno, pow. kartuski, cmentarz parafialny, mogiła zbiorowa: Klemens Kobiela, ur. 24-05-1912; Wiktor Nieborak, ur. 11-10-1907; Bernard Rybakowski, ur. 23-03-1913, żołnierze TOW „Gryf Pomorski", zamordowani w marcu 1945 r. na Biskupiej Górze k. Chmielna.
- Chmielno, pow. kartuski, cmentarz parafialny: Brunon Fierka z Cieszenia, żołnierz Batalionu Obrony Narodowej Kartuzy, ur. 1-12-1912, poległ 1-09-1939.

Czersk

Czersk, Cmentarz Honorowy, na którym znajduje się 180 grobów Polaków zamordowanych przez Niemców podczas II wojny światowej w okolicznych lasach.

Dziemiany

Dziemiany, pow. kościerski, cmentarz parafialny: Maria Kinelska zd. Stawska, ur. 21-01-1907r. we Wlewsku, zm. 13-07-1943 r. W 1941 r. została zaprzysiężona w T.O.W Gryf Pomorski. Pełniła funkcję komendantki sekcji pomocniczej służby kobiet „Gryfa” na gm. Wiele i Dziemiany. Do jej zadań należało m.in. organizowanie zaplecza i pomocy dla partyzantów. Aresztowana 3-05-1943 r przez gestapo, była więziona w Gdańsku gdzie przeszła bardzo ciężkie śledztwo. Pomimo tortur do niczego się nie przyznała i nikogo nie wydała. 13-07-1943 r. nieprzytomną z powodu pobicia Marię Kinelską gestapowcy przywieźli do Dębiny w gm. Dziemiany, gdzie mieszkała jej matka. Niemcy liczyli na to, że mąż Marii, Stanisław Kinelski ps. „Dąb” komendant rejonu Dziemiany Wiele „ TOW. „Gryf

Pomorski”, będzie chciał się z nią zobaczy i wówczas wpadnie w ręce Gestapo. Niestety tego samego dnia zmarła.

Goręczyno

Goręczyno, pow. kartuski, cmentarz parafialny: Ludwik Piernicki, ur. 4-02-1950, zm. 17-12-1970 r., zamordowany w grudniu 1970 r. Pierwotnie pochowany na cm. Srebrzysko w Gdańsku. Ekshumowany 4 marca 1971 r. i pochowany w Goręczynie.

Hopowo

Hopowo-Sarni Dwór, pow. kartuski: mogiła 45 ofiar zbiorowej egzekucji dokonanej przez Niemców 11-11-1939 r. Inskrypcja na mogile: *Za wiarę i Ojczyznę. Grób masowy mieszkańców Ziemia Kartuskiej pomordowanych przez hitlerowców. 1939*

.

Kasparus

Kasparus, pow. starogardzki: grób masowy w lesie. Zamordowani przez Niemców 30-09-1939 r. mieszkańcy Kasparusa: Jakub Andrearczyk, ur. 14-09-1890 r., Józef Kłomski, ur. 15-03-1898 r. uczestnik strajku szkolnego w Kasparusie w 1907 r., w latach 1936–1939 był sołtysem Kasparusa; Franciszek Manuszewski, ur. 31-07-1909 r.; Piotr Sprada, ur. 1-08-1885, s. Roch Sprada, ur. 16-08-1883 r.

Kościerzyna

Kościerzyna, cmentarz komunalny: kwatera ofiar zbrodni niemieckich z lat 1939–1945 – 17 mogił, a pośród nich takie osoby jak: Michał Gruba, powstaniec wielkopolski, żołnierz kampanii wrześniowej, działacz społeczny; Rudolf Lass, wójt gminy Kościerzyna-Wieś; Władysław Wilma, ur. 21-3-1919, zm. 16/18-01-1944, partyzant „Gryfa Pomorskiego” zastrzelony k. Gołunia; Teodor Bolduan 11-01-1903, zm. 19-10-1939, burmistrz Wejherowa, zamordowany pod Wejherowem (ekshumowany po wojnie); Franciszek Sadowski, ps. „Stark”, „Szwagier, 28-11-1911, zm. 20-06-1944, partyzant „Gryfa Pomorskiego”, poległ pod Rotembarkiem; Konrad Talewski, ps. „Szady”, ur. 9-03-1907, zm. 20-06-1944, partyzant „Gryfa Pomorskiego”, poległ pod Rotembarkiem.

Łąg

- Łąg, pow. chojnicki, cm. parafialny: Jan Klóska, ur. 8-11-1913, zm. 1-09-1939, kapral 85 Batalionu Obrony Narodowej Czersk, poległ w kampanii wrześniowej; Wawrzyn Szostak, ur. 1-08-1885, posterunkowy Policji Państwowej w Łągu, zamordowany przez Niemców 14-09-1939.
- Łąg, pow. chojnicki, cm. parafialny: Wawrzyn Szostak, ur. 1-08-1885, posterunkowy Policji Państwowej w Łągu, zamordowany przez Niemców 14-09-1939.
- Łąg, pow. chojnicki, cm. parafialny: Józef Babiński, ur. 1-11-1908, żołnierz Batalionu Obrony Narodowej Czersk, poległ w kampanii wrześniowej 3-09-1939.
- Łąg, pow. chojnicki, cm. parafialny: Jakub Miętki, ur. 7-08-1880, zm. 25-11-1944, zamordowany przez Niemców w zbiorowej egzekucji w lesie k. Czarnej Wody, razem Bolesławem Krzoską i Franciszkiem Janikowskim, partyzant „Gryfa Pomorskiego”.
- Łąg, pow. chojnicki cm. parafialny: Bolesław Krzoska, ur. 20-09-1888, zm. 25-11-1944, zamordowany przez Niemców w zbiorowej egzekucji w lesie k. Czarnej Wody, razem z Jakubem Miętkim i Franciszkiem Janikowskim, partyzant „Gryfa Pomorskiego”.

Nowe Karpno

Nowe Karpno, pow. kościerski: mogiła zbiorowa 21 Polaków, mieszkańców okolic Lipusza, zamordowanych przez Niemców w dniach 16 i 18 października 1939 r. Większość z zamordowanych było pracownikami Polskich Kolei Państwowych na stacji Lipusz oraz działaczami Polskiego Związku Zachodniego.

Ocypel

Ocypel, pow. starogardzki: grób masowy w lesie, 23-09-1944 r. w ramach odwetu za akcję partyzancką w Ocyplu, która miała miejsce cztery dni wcześniej, Niemcy rozstrzelali 17

zakładników – mieszkańców okolicznych wsi oraz więźniów przywiezionych z KL Stutthof.

Piece

Piece pow. starogardzki, cm. parafialny: grób rodziny Donarskich, zamordowanych przez Niemców 15-10-1944: Jan Donarski, leśniczy z Leśnictwa Czubek był członkiem TOW „Gryf Pomorski". Z „Gryfem" współpracowała także jego żona Helena i córka Gabrysia.
13-10-1944 Jan Donarski, Helena Donarska oraz ich córka Gabriela zostali aresztowani przez Niemców. Katowaniem gestapowcy próbowali wyciągnąć od zatrzymanych informacje o ukrytych w lesie bunkrach partyzantów. Następnego dnia wypuszczono ich, ale w drodze do domu, w lesie pod Osieczną czekali na nich gestapowcy. Jan oraz Helena zostali zastrzeleni na oczach córki, którą oprawcy ponownie zabrali do aresztu. Gabrysia była katowana przez całą noc, a w dzień zamordowali ją w lesie kilka kilometrów od miejsca śmierci rodziców. 21-08-1945 r przeniesiono ich na cmentarz w Piecach.

Pogódki

Pogódki pow. starogardzki, mogiła zbiorowa: 25-10-1939 r. wyznaczonym mieszkańcom Jaroszewa i kilku okolicznych wsi Niemcy kazali zebrać się w miejscowej szkole. Przybyło 46 osób. Zostali zamordowani w lesie ok. 1 km. Od wsi Jaroszewy. Po wojnie ciała ekshumowano i większość ofiar tej egzekucji została pogrzebana na cmentarzu w

Pogódkach. Pochowano tam także Piotra Szturmowskiego ur. 22.02.1887 r. w Czarnej Wodzie. W latach 1922–1935 był posłem na sejm II RP z ramienia Związku Ludowo Narodowego. Działacz społeczny i patriotyczny zwany „królem Kaszubów”. Aresztowany 12-09-1939 wywieziony do lasu niedaleko Kobyla i tam zastrzelony.

Sierakowice

Sierakowice, pow. kartuski, cmentarz parafialny: Józef Bulczak, ur. 14-04-1900, żołnierz TOW „Gryf Pomorski”, 29-09-1943 aresztowany przez Niemców i zabity podczas próby ucieczki. Rodzina ekshumowała ciało w 1945 r. i pochowała na cm. w Sierakowicach.

Sierakowice pow. kartuski, cmentarz parafialny: Bernard Michałko ps. „Batory” ur. 7-04-1910 r.; Jan Kwidziński ps. „Wilk”. Polegli podczas obławy niemieckiej na bunkier „Gniazdo Gryfitów” w Kamienicy Królewskiej. Ciała z zasypanego przez Niemców bunkra zostały odkopane przez rodzinę potajemnie w nocy w marcu 1944 r., złożone w trumnach i ponownie zasypane w bunkrze. Dopiero 8-04-1945 r. powtórnie je wykopano i pochowano na cm. w Sierakowicach.

Stara Kiszewa

Stara Kiszewa pow. kościerski, cmentarz komunalny: grób zbiorowy ofiar zbrodni niemieckich, pomordowanych w czasie II wojny światowej i ekshumowanych w 1945 r.: Bukowski Władysław, ur. 13-02-1889; Żywicki Augustyn, ur. 25-08-1894; Skrzyński Bernard, ur. 17-08-1895; Brylowski Bronisław, ur. 5-04-1932, zm. 25-01-1945; Rogoziński Izydor, ur. 12-01-1910; Kaiser Jan, ur. 26-08-1909; Kamiński Aleks, ur. 30-12-1914; Pelowski Jan, ur. 16-10-1916; Kniter Stanisław, ur. 4-12-1913, zm. 25-06-1942.

Szymbark

Szymbark, pow. kartuski, cmentarz parafialny: mogiła tzw. szymbarskich zakładników, zamordowanych przez Niemców 24-05-1944 r. Kilku z nich należało do „Gryfa Pomorskiego". 24.05.1944 r. w odwecie za zabicie SS-mana Wolfa przez partyzantów z „Gryfa Pomorskiego" Niemcy aresztowali 10 osób z okolicznych wsi. Zostali rozstrzelani pod Góra Piaskową ok 200 m od centrum wsi. W rok po śmierci ciała zostały ekshumowane i pogrzebana na cm. w Szymbarku.

Wiele

- Wiele, pow. kościerski cmentarz parafialny: mogiła zbiorowa. Zamordowani przez Niemców 4.12.1944 r. w Smolewie za współpracę z partyzantami: Jan Wąs, ur. 8-01-1889 r.; Maria Wąs, ur. 15-09-1896 r.; Urszula Wąs, ur. 9-11-1928 r.; Zofia Wąs, ur. 5-12-1922 r.; Monika Wąs, ur. 18-04-1926 r.
- Wiele, cm. parafialny, mogiła zbiorowa: zamordowani przez Niemców dn. 26.10.1944 r. w lesie pod wsią Chojny. Zostali oskarżeni o pomoc i ukrywanie partyzantów oraz współpracę z „Gryfem Pomorskim”: Jan Miloch, ur. 18-04-1864; Jan Pepliński, ur. 7-09-1907; Józef Pepliński, ur. 25-07-1877.
- Wiele, cm. parafialny: mogiła zbiorowa. Lizakowscy pochodzili z Kniei, w czasie wojny ukrywali się u nich partyzanci (prawdopodobnie także ks. Wrycza). Za to zabrano ich w grudniu 1944 r. do Abisynii i tam 17-12-1944 r. zostali zamordowani.
- Wiele, cm. parafialny: Jan Miloch zamordowany przez Niemców w zbiorowej egzekucji 26-10-1944 r. w lesie pod wsią Chojny. Został oskarżony o pomoc i ukrywanie partyzantów oraz współpracę z „Gryfem Pomorskim”.
- Wiele cm. parafialny: zamordowani 26-10-1944 r. w lasku pod Przytarnią – Jan Czapiewski, ur. 4-01-1877 r.; Antonina Czapiewska, ur. 17-02-1878 r.; Franciszek Czapiewski, ur. 19-09-1904 r.; Marta Czapiewska, ur. 19-12-1922 r.; Marceli Orlikowski, ur. 16-01-1912 r.; Łucja Zabrocka, ur. 17-04-1903 r.; Teresa Zabrocka, ur. 13-09-1930 r.; Jan Zabrocki, ur. 7-02-1933 r., Marceli Zabrocki, ur. 28-05-1935 r.
- Wiele, cm. parafialny: 4-12-1944 r. członkowie Jagdkommando i policjanci niemieccy rozstrzelali na terenie zabudowań gospodarskich Jana Wąsa w Smolewie za rzekome ukrywanie partyzantów i przechowywanie książek polskich – 8 osób, w tym 3 członków rodziny Lipskich. Teofil Lipski, ur. 27-04-1865 r.; Jan Lipski, ur. 27-01-1897 r.; Józef Lipski, ur. 23-02-1905 r.